

OSTRY (615) *ai*

o jasne.

comp i sup (28 + 1): -ostrzejszy (17), ostrszy (10), ostrzszy (2), [ostrejszy]; ostrzejszy : ostrszy : ostrzszy *FalZioł* (1:1:-), *LubPs* (1:-:1); ~ -e- (2), -(e)- (15). *sup* nã- (1) *LubPs*.

sg m N ostry, ostrzejszy, ostrzszy (106). ♦ *G* ostrégo, ostrzejszého, ostrszého (57); -égo (5), -(e)go (52). ♦ *D* ostr(e)mu (1). ♦ *A* ostry, ostrzejszy (75). ♦ *I* ostrym, ostrzejszym (24), ostr(e)m (2) *RejKup*, *KochMon*. ♦ *L* ostrym (9). ♦ *f N* ostrã, ostrzejszã, ostrszã (24), ostrsz(a) (7). ♦ *G* ostréj, ostrszéj (15), ostré *OpecŻyw* (2), ostry (1) *HistRzym*; ~ éj (3), -(e)j (12). ♦ *D* ostréj (3); -éj (1), -(e)j (2). ♦ *A* ostrã, ostrzejszã, nãostrzejszã (29). ♦ *I* ostrã (20). ♦ *L* ostréj (6) *FalZioł* (3), *HistAl*, *KochPs*, *KochPieś*, ostré *OpecŻyw* (3); ~ -éj (2), -(e)j (4). ♦ *n N* ostr(e), ostrzejsz(e) (17). ♦ *G* ostrégo, ostrzejszého, ostrszého (22); -égo (5), -(e)go (17). ♦ *A* ostré (22). ♦ *I* ostrym (14), ostr(e)m (4); -(e)m *GórNDworz*; -ym: -(e)m *FalZioł* (2:3). ♦ *L* ostrym (3) *SkarŻyw* (2), *ReszList*, ostr(e)m (1) *LibMal*. ♦ *pl N m pers* ostrzy (1) [zapis: -i]. *subst* ostré, ostrzejszé, ostrszé (32); -é (4), -(e) (28). ♦ *G* ostrzych (22). ♦ *D* ostrym (6). ♦ *A* *subst* ostré, ostrzejszé, ostrszé (53); -é, (4), -(e) (49). ♦ *I m* ostrémi (6) *RejWiz*, *Mącz*, *KochOdpr*, *KochPs*, *SiebRozmyśl*, *GosłCast*, ostrymi (6) *OrzRozm*, *SkarŻyw* (2), *ReszList*, *CzahTr* (2). *f* ostr(e)mi, ostrz(e)mi (3). *n* ostrémi (7), ostrymi (6); -émi *HistAl* (2), *KarnNap*, *ModrzBaz*, *GosłCast* (2); -ymi *OpecŻyw*, *BibRadz*, *SienLek*, *CzechRozm*, *Calep*; -émi : -ymi *SkarŻyw* (1:1); ~ -émi (2), -(e)mi (5). ♦ *L* ostrzych (6).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Mający kłujące zakończenie lub tnącą krawędź; acutus HistAl, Vulg, PolAnt, Mącz, Calag, Calep, Cn; acer Mymer¹, Calep, Vulg; aculeatus, peracer Mącz, Calep; peracutus (a. praeacutus) HistAl, Cn; trax Mącz; cultellatus, cultratus, samiatius, samius Cn (289) : Lew kiedy po leśie chodził/ Ná oftry tarn tám vgodził BierEz Q3v; Iezus nośki łobie rośkrwawil/ iję po kamieniu oftry^m choditz mułil. OpecŻyw 107v; załfię go [Chrystusa] bito/ ij głowę iego oftrymi drewny raniono. OpecŻyw 113, 141; PatKaz I 9v; Murm 109; Mymer¹ 34v; BartBydg 45b, 168; Theż około brodawek zekrwawyc czem oftrym to iełt iżby krew łzła FalZioł I 70b; Paiąg iełth riba morzka rzeczona tako: [...] bo ma na kończu łkrzelow oftre kofci: kthoremi bije czo łie do niego przybliży FalZioł IV 30c, IV 7c, 26a, 29a, 30c, 36d, V 34; GlabGad C3v; MiechGlab 57; miał bowiem Alexander [...] czterzyłta wozow włytykich s kofami oftreimi przyprãwnych [quadrigas omnes falcatas] HistAl H4v, A4v, A6v, I2; Oftre myecze w ręku ku boyu trzymáya/ A wślakoż w obronye Páńłkyey tu wfayã. LubPs ff4v, I2v, gg3, gg6; á Seforã zonã Moizelzowã nátychmiałth pochwyciłã oftrã opokę/ y obrzezálã łkorķę Synã łwego. KrowObr 224; Lápy by v Niedźwiedzyã/ s páznogty oftreimi/ A co w ktorã zachwyci/ iuż mu nie wydrzemy. RejWiz 167, 102v, 119v; łynu człowieczy weźmi noż oftry/ weźmi brzytwę bárwierłkã/ á wziãwłzy ogol łobie głowę y brodę BibRadz Ez 5/1; OrzRozm L3; Moizelz [...] idãc w drogę z rołkazania Páńłkiego kãmieniem ofthrym obrzázal łyny BielKron 29; tãkże y domy rãbiã kościã oftrã miałto łiekier álbo piły. BielKron 441; kãmieniem oftrym drwã rãbiãia/ bo thãm żelázã żadnego nie máia BielKron 452v; Broń ich [Arabów] iełt trzcínã długa miãłza/ w kthorey ná końcu grot oftry BielKron 456, 441; Anceps ferrum, Na oby łtronie oftry miecz. Mącz 9b; Denticulatus, Zębiłty który oftre á małę zãbki ma/ też co xtãł zębów ma. Mącz 82a; trux tactu herba, Oftre ziele*

ná dotknienu. *Mqcz* 467b, 3a, 31b, 71b, 99a, 238c, 290c; *OrzQuin* Y3; y około kielców/ okroy mu [koniowi] pufzczádłem/ álbo oftrym końcem nożowym *SienLek* 167, 52, 169v; *RejAp* 57, 57v, 58; załz w.m. niewiełz iż ofłá namniey lámá oftrą nie będąc/ żelázo oftre czyni? *GórnDworz* Kk3; Iuż ninie bierze łuk á kłáddie nań oftrą ftrzałę á chce w on obras ftrzelác. *HistRzym* 55; A gdyż był połádzon ná on ftolec/ kazał wwiężác [f] oftry miecz nád ie^{go} głową ná cienki nići. *HistRzym* 94, 94; *RejZwierc* 28v, 112v; Czynią zálie [wojska tureckie] wielkie okopy [...] w wał nábiją palow oftrych/ w ktore závłoczą łańcuchy *BielSpr* 54, 9, 61v; *KochMon* 28, 30; *BudBib Ios* 5/2, 3; *HistHel* [A2]; *PaprPan* V3, Z; *KochDryas* [A3]v; Száblá oftra przy boku/ to pan: tá rozftrzygnie/ Kto komu czołem bić ma. *KochOdpr* Cv, D2; *Calag* 407a; ábyś/ idąc drógá/ Ná oftry krzemién nie vgodził nogá. *KochPs* 139, 48, 105, 118, 154; kazał iá [św. Martynę] ná ziemi położywłzy ná oftrych fkorupách obrácác *SkarŻyw* 20; Iáko kto miedzy fzydły y oftrymi gozdzmi gołá nogá ftała/ bezpieczeńci niemáiac/ oftroźnie y zboiáznia nogę ftáwi: ták włzytki fpráwy náłze być przed Bogiem máią. *SkarŻyw* 114, 3, 47, 63, 249, 328 (13); *KochTr* 6; *KochJez* A3v; Były Compánije ex *Sycilia*, ktore się łańcułzkámi oftrymi nie miłóściwie fiekli *ReszList* 163, 183; *WisznTr* 18; W práwey ręce sierp oftry/ w lewey kłósie miáła *BielSen* 9; czemu mię oftré kry nie ftárlý/ Kiedym fzedł w opcé kráie *KochPam* 87, 88; *ArtKanc* D9v, D19v, E8v, K6; *GórnRozm* Nv; Gdzie nogá twoiá nieraz vgodzi/ Ná oftry kámién błędu ślikiégo *ZawJeft* 37, 7, 15; *Aculeatus* – Spiczałty, Oftri. *Calep* 20a; *Bipennis* – Siekiera z obułtron oftrą, hallabart. *Calep* 131b; *Cynodontes* – Oftre zakonczilfe zębye. *Calep* 284a, 15a, 20a, 774a, 807a, 939b; *GórnTroas* 72; *GrabowSet* Q2; *OrzJan* 46; Nie dbam ia by zbroie w podworzách mych brzmiáły Albo oftre kordy fie błýkáły *RybGęśli* B3v; *WujNT Hebr* 11/34; A vplotłzy koronę z ciérznia ták oftrégo/ Włóżyli mu ná głowę *SiebRozmyśl* H2v, H2v, H3v; *KmitaSpit* B2v; *SkarKaz* 160a, 205b; COm ci przewinił ty niebáczna Páni/ Ze mi bodziełz w bok oftrymi rogámi. *CzahTr* Bv; Y tám go [smoka] w máieftácie iego polzúkamy. Huczneimi džiáły inná ftrzelbá kopiámi/ Y oftrymi rápiery/ tákze y fzáblámi. *CzahTr* E4, Fv; On [Józef] iák náznáczona Ofiara, ku ołtarzóm/ gdy bywa wiedżiona/ Połtępuie [...]. A oná [Jempsar] iáko iáftrżáb z oftrémi hakámi Gołębiá gdy dogania *GosłCast* 58, 56; Iáko kofarz źiele Oftrą kołá ściele *SzarzRyt* A, C4v.

W porównaniach (27): iakoby wraził w mé łerce miecz oftry *OpecŻyw* 126; *FalZioł* IV 36a; Abowiem y mowá twoiá fáłłfywa fnádnie okáże myłł złościwą twoię/ ktora ieft podobna ku oftrej brzytwie *RejPs* 78; kthorych ięzyk ieft podobnieyłly ku mieczowi oftreemu *RejPs* 84v, 219; náleżli niektore zwierzętá máiące ná głowie kołci kárbowáne iáko piłá ktorá trą/ á bárzo oftre iáko miecz *HistAl* M6, I2; *KromRozm II* cv; Cáły dzień niefpráwiedliwość ięzyk twoy fpráwował A závždy yák oftrą brzytwę ná zdrádeś gi chował. *LubPs* N5; Ięzyk kłámlivy iż ieft podobny oftrej ftrzale. *LubPs* cc2 marg, H3v, O2v [2 r.], P2, cc2; iáko oftra brzytwa czynileś zdradę [sicut novacula acuta fecisti dolum]. *Leop Ps* 51/4, *Is* 49/2; Boć Mniłzy ci/ y żádlá máią oftrzeyłze niżli sierłzenie *OrzList* iv; *GrzegRóżn* I3v; *HistRzym* 53v; *RejPos* 320; Ięzyk oftréy brzytwie równy *KochPs* 78; *SkarŻyw* 59; Gdy kto przynieśie iáki kóncérz krwáwy: Albo téż fzáblę oftrą iáko brzytwę *PudłFr* 14; *Denticulatus* – Ten ktori zeby rzatkie a oftre mą iakopielka. *Calep* 306a; Boć żywe ieft fłowo Boże y fkuteczne/ y przerázliwfe niżeli wfzeláki miecz po obu ftron oftry [penetrabilior omni gladio ancipiti] *WujNT Hebr*

4/12; Ale on [Józef] iako fkalny ná morzu burzliwym/ Stáwi fie kámień oftry/ wáłom popędliwym
GosłCast 59.

W charakterystycznych połączeniach: *ostry*(-a, -e) *bodziec* (2), *brzytwa* (3), *ci(e)r(z)ń* (*ci(e)rnje*) (13), *ćwieczek*, *dłotko*, *drewna*, *drzewce*, *dyjament*, *goźdz* (3), *grot*, *haki*, *jeżyny*, *kamień* (10), *kamyczek*, *koniec nożowy*, *kord*, *kosa* (5), *kość* (6), *kra*, *krzemień*, *łancuszek* (2), *miecz* (21), *noż* (4), *opoka* (2), *ość*, *pal*, *palec*, *paznogi* (*paznokt*, *paznokiec*) (3), *piasek*, *piła*, *plug*, *puinał*, *rapier*, *rog* (2), *siekiera*, *sierp*, *skorupa* (2), *strzała* (2), *szabla* (9), *tarń* (2), *tasak*, *topor*, *włocznia*, *zqb(y)* (9), *zqbki* (*zębje*) (3), *ziele*, *żqdło* (4).

Wyrażenia: »ostra broń« [szyk 5:3] (8): a nym gonył pod danych Crolia iego myłoszci sbronya
ostra zmyeczem dobythem mającz wrąkv syekierką *ZapWar* 1531 nr 2434, 1504 nr 1923, 1510 nr
2079, 1520 nr 2251, 1532 nr 2414; *RybGęśli* B2; Przełtáiąc ná tym co przodek zołtáwił, Niedbał áby
fię oftrą bronią włáwił. *KlonKr* B4; *CzahTr* I3v.

»ostra sztal« (1): iáko kiedy wáłá W leśie furowé dęby twárdą oftrą łztáłá. *KochPs* 110.

»ostre żelazo« [szyk 13:2] (15): Był záprawdę Porułow záłthęp bárzo wielki/ miał s łobą czternálcie
tyfiąc ieznych wozow/ włzitki z oftreimi żelázmi [*omnes falcatas*] *HistAl* G8v, F4, L7; *BielSpr* 61v; á
ná łzyiach łwoich [*męczennicy*] áż do Konłtántyná wielkiego oftre żelázo Cefarzow Rzymłkich łtępili.
SkarJedn 394; *SkarŻyw* 21 [2 r.], 81, 358, 374, 403, [407]; Na iéy mogile włzytki rowiennice rázem
Swé lubé włofy oftrym włtrzygły żelázem. *KochFr* 55; *Calep* 1006a; *SkarKazSej* 667b.

Zestawienia: »ostre drzewo« = *kopia* (1): Ściáł czterech iednym rázem/ dżieśiáci ochromił/ A w
kilku oftre drzewá po gáłkę przyłomił. *KmitaSpit* B4v; [Ieśli w łlufznym porzádku leży twárdá zbroiá/
Abo nie zárdzewiáłá wiśi łzábłá twoiá. Ieśli ná oftrym drzewie kury nie śiádáią *ZbylPRozm* B4].

»ostry kamień« = *oselka* (1): Acone – Oślá, oftri kámień. *Calep* 18a.

»ostra korona« = *korona cierniowa* (1): wziáwłłý mu z ręki trcinę wglowę go bili/ aby tak onę oftrą
koronę głębiéy w głowę ie^{go} wbili. *OpecŻyw* 128v.

»woz ostry« = *wóz wyposażony w kosy* (2): y zábieżeli mu [*Aleksandrowi*] tam ludzie oney ziemie/
wiodąc mu w dáry Słoniow pięć tyfięcy/ y wozow oftrych [*currus falcatos*] walecznych łto tyfięcy.
HistAl M6v, F4.

Szeregi: »ostry a cienki« (1): OSet [...] Pręt ma na wierzchu miáłzłzy á ku kończowi cienki ktory
ma na łobie oftre á cienkie tarnie. *FalZioł* I 147d.

»ostry a gryzący« (1): iełli by tácy ktorzy byli vtrzy iem tych oftrych á gryżących [!] ząb ich/
wylámi iem ie ktorzy łnadz łą káłániem łwoiem ku łwiem łfczeniętom podobni. *RejPs* 85v.

»ostry, (i) kołący« (2): *scrupulus est lapillus brevis et asper qui in calceo latens plerunque nos
ledit. Eyn kleyn kizłsteynlin das eym yn dye łchuch felt vnd truckt. Kámyłfek drobny á bárzo oftry
y kołący. Murm* 123; *BartBydg* 140b.

»ostry, (a, albo, i) kończaty (a. kończysty)« [szyk 3:1] (4): a wplodwłłý koronę s cirniá kończyłtęgo
ij wielmi oftręgo/ włóżyli mu iá na głowę iego łwięłą *OpecŻyw* 128; *GlabGad* N8v; *Acutus*, *Oftry*,
kończysty. *Mqcz* 3a; *Millum*, *Obróz* ná pły oftreimi á kończátami ćwieczkámí nábita *Mqcz* 221c.

»ostry i (a) przenikający« (2): *LubPs* cc2; niżeli słowem Bogá żywiącego/ ktore młotem iełł
rozbiáiącem opoki/ y oftrzeýłze y więcey przenikáiące niżeli miecz z obu łtron oftry *GrzegRóżn* I3v.

»srogi i ostry« (1): y ná Choćimiu Solimaná Turká/ Bábylońského Króla/ z frogą y z ostrą szablą [...] ładowiąc. *OrzQuin* Z4.

»ostrzy i wypolerowany« (1): We wślytkich bronach ich dąłem zamięcenie mieczá ofstrego y wypolerowanego [*gladii acuti et limati*] ná to áby sie łłnął *Leop Ez* 21/15.

W przen (10) : *RejZwierc* 56v; Ná koniec łam Iupiter gniewem poruřzony/ Wziął w rękę oftry piorón *KochMuza* 27.

W porównaniu (1): tá cię iedná ftára święta páni duche^m oftrym iáko mieczem zabiłá. *SkarKaz* 579a.

Wyrażenia: [»ostra gońba«: Iże to wślytko ze złey/ y hárdey myłli pochodzi/ iáko gdy kogo obwinią o iáki vczynek ktory vczyńił/ á on sie chce Szránkámi/ álbo ostrą gońbą wywodzić/ á z oney dumy radby bliźniego łwego vřzkodził. *SzczerbSpecSax* 439 (*Linde*).]

»ostre wędzidło« (4): *CzechEp* 11, 342; Bárzoś oftre iádowite Wędzidło vkował *NiemObr ktv*; iáko y łwoie vrzędniki vczcíł/ y ná poddáne ták oftre wędzidło włożył/ iż ich pořłufzni być [...] muřą. *SkarKaz* 206b.

»ostre zastrzały« (3): Izali Pan Kryřtus [...] drwá pokolřtzone [...] poćiechą y obroną/ náprzećiwko duřnym nieprzyacięłom/ y oftrym zařtrzáłom/ názywał? *KrowObr* 109v, 109v, 113.

W przen bibl. (40) :

Wyrażenia: »ostrzy miecz« = *boleć* (1): Tám przenikł oftry/ miecz Mátkę, pełną miłości *ArtKanc* E10.

»miecz ostry« = *Słowo Boże*; *gladius acutus* *PolAnt*, *Vulg* [szyk 19:2] (21): *BibRadz Apoc* 2/12; *RejAp* 12, [14]v, 23v, 24 [2 r.], 25 (12); Tenći tho ieřł oftry miecz co z obu łtron łieczę/ A nie łie nie odmieni gdy ten Pan co rzeczę. *RejPos* Ooo5v; *BudNT Apoc* 1/16, 19/15; *CzechEp* 131; Miecz łwoy oftry ná złořćiwę/ przykazanie łtrářziłwę/ wyciągnął, by ie łobie podbił/ á ku pokucie wřzytkie łkłonił. *ArtKanc* A13; á z vřł ięgo miecz z obu łtron oftry wychodził *WujNT Apoc* 1/16, *Apoc* 2/12, 19/15.

»si(e)rp ostry« = *falx acuta* *Vulg* (14): A drugi potym Anyoł wyřzedł s kořćiolá ktory ieřł ná niebie thež máiąc řirp oftry. *RejAp* 125; Spuřć řirp łwoy oftry/ á zbieray groná z winnic/ ábowiem doyrzály groná ich. *RejAp* 125, 125 [3 r.], 125v, 126, 127, Ff2; á ná obłoku řiedziál podobny Synowi człowieczemu/ máiący ná głowie łwey koronę złotą/ á w ręce łwey řierp oftry. *WujNT Apoc* 14/14, *Apoc* 14/17, 18 [2 r.], 19.

»ostre strzały« [szyk 2:2] (4): *LubPs* M2v; bo mocna práwiciá ięgo [*Pana*]/ ktora łuk ciągnie/ łtrzáły ięgo oftre [*sagittaeius acutae*] kthore od niego bywáią wyřtrzelone *Leop 4.Esdr* 16/13; *BibRadz Is* 5/28; Twę oftrę łtrzáły łą nie vchronionę/ Temi vgodziřł w łercá záiátrzonę *KochPs* 67.

Szeregi: »mořny a ostry« (1): Ze łą ták mořne á oftre ná wřłem łtrzáły łwoye *LubPs* M2v.

»obojętny [= *obosieczny*] i ostry« (2): Ty rzeczy mowi ten ktory ma miecz obojętny y oftry [*habens romphaeam ancipitem acutam*]. *BibRadz Apoc* 2/12; *CzechEp* 131.

»ostrzy, (a, i) ná obie stronie (a. ręce) siekący« (7): Toć kazał powiedzieć Pan kthory ma miecz ofthry y ná obie łtronie łiekący *RejAp* 23v; a przecř łie nie łękařł tego mieczá ofstrego á ná obie łtronie łiekącego *RejAp* 25, 12, [14]v, 24 [2 r.], 27v.

W objařnieniu przenořni i alegorii (14):

~ Wyrażenia: »ostra brzytwa« (1): Ięzyki ich [obmówców]/ węglem rospalonym/ y brzytwą ostrą nazywając NiemObr 150.

»miecz ostry« = *gladius acutus* HistAl, Vulg, PolAnt [szyk 7:4] (11): atem oftrem miecem go [diabła] zwićiężł fłowe^mBożem RejKup a7v; á przez miecz oftri to fie rozumie/ iże włyżtki rodzaie iemu [Aleksandrowi] máią być poddane HistAl A5, A5; duży boiownik w pośrzodek ziemie wytráenia/ w łzkoczył/ miecz oftry nieomyłne rofkazanie twoie niołac Leop Sap 18/16; Słowa Páńskie oftry miecz RejAp Ff [idem] [14]v marg, 162; Podemną iest doł piekielny: nádemną iest miecz oftry/ to iest boży ład HistRzym 94v, 94v; BudBib Ps 55/4, Sap18/16.

»ostra strzała« (1): Strzała oftra/ iestci pychá HistRzym 56v.

»ostre żelazo« (1): Poniewałz gniew iego [Boga] oftre żelázo: á my mięło y ciało przed fregością fię iego y mocą niezoftoim. SkarŻyw 114. ~

Przen: O mowie, języku, słowach, którymi posługuje się ktoś, aby dokuczyć, sprawić przykrość; cięty, złośliwy (17) : Ktorzyć oftre fłowá máią/ A o cnotę nic niedbáią: Strzeż się zawnždy tákich gości/ Być nie zádáli cięfzkości. BierEz P4; Bo wam/ nie cudzoziemcom piłzą [poetowie] fwoie Rymy/ Y oftrym piorem walczą z nierządy wálzymi. Prot A3; BudBib 2.Reg 19/43; CzechRozm 236v; KarnNap B3v; Iáko ná ostre piłanie X.K. Marcin odpilác chce. CzechEp 6 marg; Calep [713]b; GórnTroas 22; GosłCast 49.

W połączeniu szeregowym (1): A wízakoż ácz z proftymi/ ále ochędożnymi/ oftrymi/ y krotkimi fłowy do dziełięciorgá pokolenia/ był káznodzieię [Amos] BibRadz I 461.

W przeciwstawieniu: »miękki ... ostry« (1): od tego czáfu/ áni namowá miękka/ áni oftra: áni świeże rozgi niepomogły SkarŻyw 371.

W porównaniach (3): Gdi był pytan, [...] czoby było oftrzejfzego niż miecz odpowiedział [Solon], ięzyk nie flachetnego człowieka. BielŻyw 8; LubPs I3v marg; Oftrzeyfzy nád náoftrzoną Brzytwę ięzyk twoy/ pilnuie Nieprawdę zmyślác fzałoną SzarzRyt A4.

W charakterystycznych połączeniach: ostry(-a, -e) argument, język, mowka, namowa, pioro, pisanie, rzecz, słowo (8).

Szeregi: »ostrzy i niełagodny« (1): iáko páni/ fłowy á oftrémi Mówiłám z nim/ iák z fługą/ y niełagodnémi. GosłCast 50.

»ostrzy a przerażliwy« (1): Dicteria – Mowki ostre a przerażliwe. Calep 320b.

»ostrzy i przykry« (1): áżebyś argumenta przed fye brał/ ácz potrzebne [...]: ále iednák bárzo oftré/ y ludzióm przykré OrzQuin E.

α. N sg n w funkcji rzeczownika: »ostre, [ostro]« (6) : [Y potrzebaż wam było tak oftrze y tak nieprzyacielńkie ná oftro fie puścić/ ná vbogą gromádkę y fadko malucżkie Páńskie? BudUrząd 128; że choć tak hániebne rzeczy od was cierpiemy/ przedsię do oftrego ná kákol fię nie porywamy ŚmigłAbsurda 21.]

W przeciwstawieniu: »płaza ... ostre« (1): Płázá pałzá Rycerze [...]. Tákcze y ci Płázowie/ fwoich fpraw pomiernie/ Vżywáią bez fzytychu/ iście s káżdym wiernie. Ale kiedy potrzebá/ oftrym obráćaią/ Y dádzá więc odpowiedź/ o co ich fpytáią. RejZwierz 67.

Zwrot: »na ostre gonić, gonienie, [gonitwa]« = *concurrere duris armis a. ferro Cn* [szyk zmienny] (4:1): Y trafiło sie iż dziewczkę wydawał za mąż Piotr we Wrocławiu/ [...] prosił Dobiełzǎ by mu ku poćciwości ná ostre gonił w wefele. *BielKron* 354v; Hippomachia, Bitwǎ á potikanie z koni Gonienie ná ostre. *Mqcz* 156c, 85a [2 r.]; *GórnDworz* N4v; [Wfzák to bywa y w owéy gonitwie ná oftré za tarczǎ/ że ieden będzie drzewem przebity/ á drugi máło ranny/ á przecię mówimy obǎ dobrzy/ chocia więc ieden z tych zda sie mniéy mężny. *SenekaGórn* 231 (Linde)].

2. *Mający nierównǎ, chropowatǎ powierzchnię; szorstki, kłujący; asper PolAnt, Vulg; acutus HistAl; calculosus, confragosus, fragosus, ostreatus, salebrosus Mqcz; perasper Calep* (43) : ciało ma być ocierano łurówem płótnem oftrem *FalZioł* II 19a; [paják morski] grzbieťh ma ofthri y na nim oftre ofci/ á iadowity ieťt. *FalZioł* IV 30c; OKuń riba ieťt z białich rib/ ma na łobie łufkę oftrǎ y twardǎ *FalZioł* IV 42b, II 21b, IV 36d, 42d [2 r.]; *Mqcz* 135d [3 r.], 460b; Szczuki/ okunie/ Certy/ łosoś y ryby białe/ álbo co oftrǎ łufkę máia/ dobre zdrowym. *SienLek* 6v; Ktemu też należy/ tárćie płótnem czyťstym/ oftrym *SienLek* 34; Boleść ieťt ciężka z łtrzekáním/ á nawięcey w práwey łtronie: częťte prágnienie/ oftry ięzyk/ gorzkość w vściech *SienLek* 40, 11v, Yyyv; Włofieńnicę łkońłkich włofow bárzo oftrǎ zwęzelkǎmi/ ná gołym ćiele [...] nośił. *SkarŻyw* 472; táiemnie oftry powroz ná ćiele gołym nośila *SkarŻyw* 580; *ReszHoz* 126, 127; Ieden z domu zacnego P. Columnow zacny Pan/ wźiawłzy ná łię oftry wor/ chodził po Rzymie żebrząc z krobką *ReszList* 169, 160, 163, 176; *Calep* 775a.

W *połączeniach szeregowych* (7): włofy iey [żony *Marchołta*] były iákoby łścęciny/ brwi wielkie oftre á łmrodliwie iákoby ná grzbiecie v wieprzá *March*¹ A2; Pierwłza drogǎ łwiebodności/ Ma naprzod łwoie ćięłzkości: Trudna/ oftra/ y tełkliwa/ Praca wielka ná niey bywa *BierEz* F; *OpecŻyw* 10v; *March*³ T7; *Mqcz* 271b, 364d; Salebrae – Miełłcza chrupowate, oftre a przepadłę, przepadłiskǎ. *Calep* 939b.

W *charakterystycznych połączeniach*: *ostra(-y, -e) brew* (2), *chusta, grzbiet, kosmacina, list, łuska* (2), *miejsce, płótno* (2), *powroz, pręt, skrzele* (3), *wierzch, wor* (6).

Wyrażenie: »droga ostra« = *aspera via PolAnt, Vulg; acutum iter HistAl; calculosa a. salebrosa via Mqcz* [szyk 6:4] (10): *BierEz* F; *OpecŻyw* 10v, 36; *Scrupulosa via, camyenysta droga, ostra BartBydg* 140b; *HistAl* K8; i rzeczy krzywé obroćǎ się w proťte a drogi oftré/ wrownę *MurzNT Luc* 3/5; *Mqcz* 31b, 364d; y *mieyfcǎ* krzywé łię wyproťtuia/ á drogi oftre łtǎnǎ łię bitymi *WujNT Luc* 3/5; *WysKaz* 13.

Szereg: »ostry, (a) chropawy« [szyk 2:1] (3): drugi rodzaj *Koľthywału* ieťt kthory zowǎ *Simplitum*/ wierzch ma ofthry á chropawy/ długi na dwa łokcia *FalZioł* I 37d, I 37d, 140d.

W *przen* (1) : ćiałnǎ y oftrǎ drogǎ za Pánem idǎc/ y krzyż łwoy ná kǎždy dzień nołząc *WysKaz* 13.

3. *Surowy, srogǎ, groźny; asper Mqcz, JanStat; severus Mqcz, Calep; vehemens Calep, Cn; acer BartBydg; imperiosus Calep* (67) : *BartBydg* 3b; *WróółŻołt* aa5v; Nic oftrłzego iákó nieforthunǎ *BielKron* 253; *KwiatKsiaż* O3; *Circumspectio, et acuta consideratio*, Pilna á oftra opǎtržność piecza *Mqcz* 405d, 432a; ále prawdy oftréy y łczyrý/ ábyś łye thu doczyťać nádźiewał. *OrzQuin* A2; Ná koniec powiedział Theodorus zacny náuczyćiel kośćielny y oftry kǎznodzieia: Cefarzu niewdaway łię wrzeczy kośćielne *SkarŻyw* 300; Dobrześ to powiedział/ iż oftrłzey by kǎzni ná te krzywdy potrzebǎ/ kthorych łię vłtrzedz trudniey. *GórnRozm* B4v, B4v [2 r.], C, C2, K2; *ActReg* 18; *Calep* 422a, 975b,

1105a; Przyday co oŧtrznego/ profzę/ gdyż wiadomá/ Ze/ gdy karzeŧz kogo/ maŧz go pod ŧkrzydłomá
GrabowSet S; ALE TEN zwyczaj Socháczowŧkiego powiatu názyt oŧtry iest kálłowány. *SarnStat*
755, 73; Niewolŧtwoták [!] oŧtre rodzicow niezbożne. *PowodPr* 68 *marg*, 32.

ostry komu (1): Potym wŧlytcy zmártwych wŧtaná/ zli [...] iako larwy będą grubij. Tym Iezus oŧtry
będzie *OpecŻyw* 190v.

ostry naprzeciw komu (1): yż takowi ludzie wiele o łobie trzymayá/ á podług mniemania Fláccufa/
bywayá na przeciw ŧwym napominawcám oŧtrzi/ y wzgardzáyácy inŧze/ a łami ŧię wynalzáyá
KwiatKsiąż C2.

ostry na kogo (1): ŧkąd był ták oŧtry ná Heretyki *SkarŻyw* 372.

ostry w co (1): Imperiosus – Oŧtry w rozkazowania. *Calep* 511a.

W połączeniach szeregowych (6): Aspera noverca Nieprzyázna Oŧtra/ ziádła mácochá. *Mącz* 18a;
OrzQuin Y3; Ale náuczytelká wŧzytkich dóbr miłóŧć/ która nic nieumié zdroźnego/ nic oŧtręgo/
nic zámiélzaného *SarnStat* 4 [*idem*] 1067; *SkarKaz* 44a; Nie máŧz pilnych/ nie máŧz oŧtrych/ nie
máŧz porządnych nieodprofzonych vrzędnikow. *SkarKazSej* 699b.

W charakterystycznych połączeniach: *ostry*(-a, -e) człowiek, kazanie, kaznodzieja (2), kaźń (5),
konfederacja, krzywda, macocha, narod, niefortuna, niewolstwo, opatrność, panowanie, postępek,
prawda, proces, przeciwnik, przeŧladowca, przykład, puszcza, rada, sąd, urzędnik, ustawa, wojna,
ziemia, zwyczaj.

Wyrażenia: »ostra pokuta« [*szyk* 3:2] (5): *HistRzym* 113v [2 r.]; *SkarŻyw* 569; *LatHar* 463; iákoż
tego co w pokućie iednego dnia ábo iedney godziny vmiera: z onym dobrym ktory cały żywot oŧtrą
pokutę y dobre vczynki czynił/ porównywać? *SkarKaz* 383a.

»ostre prawo« (8): Thamze ŧtoyacz oblicznye Iwan woznicza stem tho lankyem pogimany y
dobrowolnye y na oŧtrem prawye ku them wŧchiczkyem rzeczam thak yako ye yanek roŧpowyedyzal
yefth ŧzye prziznall *LibMal* 1548/146v; Ius summum, Srogie/ Oŧtre práwo/ gdy kto bywa ŧędzón
wedle zwierzchnego omawiania ŧtátutu/ nie przyimuyáć okolicznoŧci. *Mącz* 178d; Summum ius
summa iniuria, Oŧtre práwo/ oŧtra wielka krziwdá *Mącz* 432a, 179a; *GórńRozm D4v*, Kv; Oŧtrzeŧze
práwá ná grzechy być muŧzá *SkarKazSej* 701b, 659b; [Ale ieŧliby zábity ieŧzće niepochowany do
ŧádu był przynieŧion/ y ŧkárzonoby ná obwinionego/ tedy powinien oŧtrym práwem/ to ieŧt/ o gárdło
odpowiedáć/ álbo zábitego pokonáć † w tym iż mu ŧie potrzebnie bronić muŧiał † *SzczerbSpecSax*
240 (*Linde*)].

»ostry żywot, życie« [*szyk* 8:2] (9:1): *OpecŻyw* 16, 31, 35; [*ŧw. Makary*] Dzieŧieć lat pierwŧzá w
ták oŧtrym y powŧciágliwym żywóćie żył/ iŧz go młodo ŧtárym zwano. *SkarŻyw* 34; máiętnóŧć ŧwoię
vbogim rozdał: á ŧam ŧię ná ŧrogoŧć oŧtrego życia y ná naukę piłmá S. vdał. *SkarŻyw* 46; iam ieŧt
ieden z onych oycow ŧtárych w Egipćie ná pułzczy mieŧzkáiących/ w wielkemy pokućie y oŧtrym
żywóćie. *SkarŻyw* 308, 31 *marg*, 86, 235; *WujNT* 129 *marg*.

Szeregi: »ciasny a ostry« (1): [*Romualdus*] przez czterdzieŧci dni plákał/ y ciáŧną á oŧtrą pokutę
czynił. *SkarŻyw* 569.

»ostry a gwałtowny« (1): Lecż pánowanie dwoiákie ieŧt/ iedno oŧtre/ á gwałtowne/ iákie ieŧt
pánŧkie przeciwko niewolnikowi *GórńDworz Gg3*.

»ostrý a (i) okrutný« (2): *CzechEp* 7; ále zlość ludzka vprzedaíająca/ rodží y mnoży oftre/ a okrutne kaźni. *GórnRozm* I3.

»ostrý, (a) srogi« [szyk 1:1] (2): *Mqcz* 178d; Dáley Ian fwięty powieda: Iż widział v niego w ręku śirp oftry/ to ieft znák oftrego á frogiego łądu iego. *RejAp* 126.

»ostrý a surowý« (1): Severissimum consilium, Oftra á řurowa radá. *Mqcz* 390a.

»ostrý i zuchwałý« (1): trzecích przypodoba [św. *Tadeusz Apostoł*] onym przeciwnikom Moyzeřzowym oftrym y zuchwałým *PowodPr* 38.

a. *O konkretach* (5) : [Jan] odłączywřły fie od ludzi ieřćsze w řweé mlodořcij/ mieřćkál w oftré puřćży pořpolu z zwięřzety. *OpecŻyw* 47v, 19.

W przeciwstawieniu: »ostrý ... miękki« (1): gdyż cij krol nad krolmi w řwym narodzeniju wołał wćzciřtz léganiję oftreé/ vbogię/ niřzi wařle miekkié [!] ij bogaté. *OpecŻyw* 16.

Szeregi: »goły i ostrý« (1): bo fie narodził w grubé řtayni a k temu oftré/ bo na golé ij oftré ziemi/ zimy wielmi cięřćkié *OpecŻyw* 15v.

»gruby a ostrý« (1): *OpecŻyw* 15v cf »goły i ostrý«.

4. *Załamujący się, skręcający pod kątem mniejszym od prostego; nie zaokrąglony, spiczasty* (43) : Więćřłzy y namnieřřzy [plesznik] [...] liřt maią podobny ku oliwnemu albo ku wirzbowemu ale nieczo oftrzeřřzy y mięřřłzy *FalZioł* I 114c, I 73a, IV 30d; Czemu kość v pierři ptařzich i(e)řt oftra. *GlabGad* D5v; Ale takowa figura oftra ku takowej rzecży ieřt potrzebna, ktoraby mogła powietrze rozdzielać ku łacnieřřżemu lataniu *GlabGad* D5v; *WyprKr* 11, 17v; řtánie řye hnet piątnokątna PYRAMIS, iákoby Wieża iáka wyřoka/ oftręgo więřzchu *OrzQuin* I, Iv; Koń z oftrymi wřzymá/ gotowřzy ieřt niřzi z długimi á wiřzącemi. *SienLek* 186v, 186v, 187v; *BielSpr* 23; *KochEpitCat* 111; *KochPhaen* 15; *KlonFlis* F2v.

W przeciwstawieniu: »ostrý ... okrągły« (2): według Platearza ieřt dwoiaki kobyli řzczaw/ ieden oftry á drugi okrągły *FalZioł* I 73a, I 73a.

W charakterystycznych połączeniach: ostrý(-a, -e) czub, figura, kość (2), list (2), rubin, ucho (2), wqř, wierzch (2).

Wyrażenie: »nos [= dziób] ostrý« (1): á zła żorawicá/ Trzyma pod gárdło nořem oftrym Krolewicá. *KmitaSpit* C5v.

Zestawienia: »(kobyli) řzczaw ostrý« = *Rumex crispus* L., *Rumex acetosa* L., *Rumex acetosella* L.; trzy gatunki řzczawiów o liřciach lancetowatych [szyk 4:2] (6): Oftri řzczaw ieřt dobry na řwierzb y na liřzaie *FalZioł* I 73a; oftry dla tego ieřt rzeczon [kobyli řzczaw] iřz ma oftry liřt *FalZioł* I 73a, I 73a [3 r.], 73b.

»żyła ostra« = *tchawica* (1): dla teřo iřz ma [delfin] płuczą iako człowiek y żyłę oftrą przez ktorą głoś idzie *FalZioł* IV 33c.

W przen (6) :

Wyrażenie: »ostrý nos [= dziób]« [szyk 4:2] (6): Bo rozum ma oftry nos á řkrzydła řzyrokie/ A iáko buyny Orzeł lata pod obłoki. *RejWiz* 6v, 6v *marg*, 91v [2 r.], Dd2 [2 r.].

a. *Stromy, urwisty, skalisty; asper* *Vulg*, *PolAnt* (13) : A tak przez ony puřćżę/ bory/ lafy/ oftré góry/ wednie ij wnocy ijdątz [...] przyřřli do ziemie żydowřćkié. *OpecŻyw* 30v; *BudBib* I 142a *marg*;

BudNT Act 27/29; Sędziowie niewierni/ zdrayce przełożeni/ Boday z ostréy fkały na fzyię zrzuceni
KochPs 206; *KochPieś 8*; *Rupes – Skała. Rupices – Ołtre skali. Calep 933a*; *GrochKal 11*; *GrabowSet M3v*; *WujNT Act 27/29*; ołtry brzeg Ripa praerupta. Ripa accliuis et vadofa pláłki y miálki brzeg.
KlonFlis Fv marg; Ołtry [brzeg] pewnieyfzy Flifom/ bo głęboki/ Przykry/ wyłoki. *KlonFlis Fv*.

W przeciwstawieniu: »ostrzy ... płaski« (1): Lecż Brzeg dwoiáki/ ieden ołtry fłowie/ A drugi Płáłkim
názwáli flifowie *KlonFlis Fv*.

W charakterystycznych połączeniach: ostry(-a, -e) brzeg (3), gory, mie(j)sce (3), skala (6).

Szereg: »miálki a ostrzy« (1): y boiác fie byfmy nie wpádli na mieścá miálkie á ołtre [in aspera loca]/
puściwífy z tyłu okrętowego czterzy kotfice/ [żeglarze] żádáli áby dzień był. *Leop Act 27/29*.

5. Odznaczający się dużą intensywnością, nasileniem, mocą; *asper Murm, Mymer¹, BartBydg, HistAl, Mqcz*; *acutus HistAl, Mqcz, Cn*; *acer Mqcz, Modrz, Cn (145)* :

a. Budzący silne reakcje; *excitatus Mqcz, Cn (52)* : *Murm 165*; *Mymer¹ 41v*; *BartBydg 170b*;
wczyn fzałfżę albo pierż ołtri z octem *FalZioł IV 43b*; *Kurczęta młode [...]* Theż pieczone do ołtrego
korzenia, dobre fą *FalZioł V 64, I 24b, 35c, 60c, 66a, 96d (11)*; Cżemu czołnek, czebula, y infze
ołtre rzeczy lepiej roftą na fuchey ziemi *GlabGad I3v, B3v, I7v*; *RejKup Rv*; *Melina etiam genus*
tibiae acutissimi soni, Nieyáka trábá álbo pifzczáłká ołtrzego dżwięku. *Mqcz 214b*; *Aceti asperitas in*
tabem margaritas resolvit, Ołtry ocet perły rozfádza. *Mqcz 401c*; *Canora vox*, Głofny/ ołtry głos.
Mqcz 504c; *SienLek 81*; ále záfie mdłeyfzy fą [ludzie w krainach południowych] y krwi w nich máł/
bo ią Słofce ołtre s nich wyfmáży *BielSpr 1v*; *KochPs 84*; *SkarŻyw 46*; *CzechEp 212*; *GosłCast 21*.

W charakterystycznych połączeniach: ostra(-y, -e) cebula, dżwięk, głos, jad jucha (3), kśanie (3),
klij, korzeń, lekarstwo, moc (2), ocet (3), pie(p)rz (2), potrawa, powietrze, rzecz, słońce, wino (2), ziele.

Wyrażenia: »ług ostrzy« [szyk 3:2] (5): Albo warz czarny Dżiewięśł wługu ołtrym á tym łup y
párchy myy *SienLek 48v, 48, 181, 181v, 185*.

»ostrzy mroz« (1): Kogo [Zimo] nie rychley łobie nárufzyfż gdy fwyimi Ołtry mroz wózić pocźniefż
wiátry gniewliwymi. *WitosłLut A5*.

»smak ostrzy« [szyk 4:2] (6): Mułżkat czarny albo fmiady ktori ołtrego fmału w łobie niema/ ten
nieieft wżyteczny. *FalZioł III 10a, III 7d, 10a, c*; *GlabGad C6v*; były niezliczone drzewá ktorego
owocu pożywáli/ a lifth miał fmał ołtry [folia fortissimum gustum habebant]. *HistAl K7v*.

»wonia ostra« [szyk 3:1] (4): *EPitimu^m* ieft ziele ktore we włofzech rofcie [...] a wonią ma ołtrą
FalZioł I 50a, III [3²]d, V 63v; *Mqcz 53b*.

»ostra zima« [szyk 2:2] (4): gdzie fie to fyn boży narodzil [...] zimny wielmi ołtré *OpecŻyw 15v, 20*;
Inclementia hyemis, *Twárda/ Ołtra/ Ciężka żymá. Mqcz 57a*; *SkarŻyw 207*.

»ostre zimno« [szyk 1:1] (2): *BielKron 271*; *Frigus acutum*, Ołtre żimno/ Mróz. *Mqcz 137b*.

Szeregi: »cirpki albo ostrzy« (1): Ale fmał kwałny cirpki albo ołtry dla zimna w nim panuiącego,
zcifka cżłonki *GlabGad C6v*.

»ostrzy a gorący« (1): Samo Euferbium ieft klij barzo ołtry á gorący *FalZioł III 4a*.

»ostrzy a (i) mocny« [szyk 3:2] (5): á zwłafzczá cżirwona czebula a przedługowata ieft mocnieyfza j
ołtrfza niżli okrągła cebula *FalZioł I 27b*; Wonia mocna á ołtra głowie pełney bol pobudza *FalZioł*
V 63v, I 67d, III [3²]d; *Excitatissimus odor*, Ołtra á mocna woniá. *Mqcz 53b*.

b. *Silnie reagujący na coś; sagax Mącz, Modrz, Cn; argutus Mącz, Cn; perspicax Mącz, Modrz; limatulus, solers, subtilis, vegetus, versutus Mącz; ingeniosus Calag (93) : [Agezylaus] tego wypifuią hiſtorye Greckie być krolá ſmyſłu oſtrego BielKron 68; Nihil politius, nihil acutius Aristotele, Nic pięknieyſzego nic oſtrſzego yáko Ariſtoteles. Mącz 308a, 2b, 153d, 333b; Górndworz Cc4; Bo poſpolitego człowieká [...] nie oſtre wyrozumienie/ ále proſte wierzenie czyni nabieſpiecnieyſzym. WujJud 182v; ZawJeſt 3; GoſtGoſpSieb +3.*

ostry do czego (1): ModrzBaz 10; [na ten czás [we ſnie] gotowſzym ieſt niſz kiedy inedy do poięcia trudności y ſpoſobnieyſzym y oſtrſzym/ do rozſładku táiemnic káżdych PoklSnów D2v].

ostry ku czemu (1): GlabGad A2 cf »ostry a prętki«.

ostry w czym (1): y będę oſtry w rozſładku [et acutus inveniar in iudicio Vulg Sap 8/11]/ y v możnych dziwny. SkarKazSej 657b.

W połączeniu szeregowym (1): áby myſł wolnieyſza byłá/ á do wſzytkiego gotowſza y oſtrzeýſza [ut animus bene habeat sitque magis perspicax]. ModrzBaz 10; [ták téſ ćwiczenie y cnotá/ choć ieſt iednáka wſzędzie/ wſzákke zacnieyſza ieſt y ſwiétneyſza w iednym niſz w drugim: przeto iż w iednym ieſt dowcip gotowſzy/ prędfzy/ oſtrſzy niſz w drugim. CerGór 48].

W przeciwstawieniu: »ostry ... tępy« (1): Takieſz z oka pochodzące duchy nie ſpołem wychodzą ale ſie na ſtrony rozbiegaią takſe wzrok nie może być tak oſtry ale tępy. GlabGad B6.

W charakterystycznych połączeniach: ostry(-a, -e) człowiek, dysputownik, myſł, narod, rozſádek (2), ſmyſł, weſzreenie, wglądanie, widzenie, wyrozumienie.

Wyrażenia: »ostre baczenie« (3): Opus est hic limatulo et polito iudicio tuo, Polerowánego á oſtrego baczenia twego potrzebá tu yeſt. Mącz 193d, 237a; Scharff finig. Dowcipny. Oſtrego baczénia. Ingeniosus. Calag 407b.

»ostry dowcip« = ingenium vegetum Mącz [szyk 4:2] (6): yſz ci ktorzi ſą oſtrego dowcipu/ nieſą doſtateczney pamieci KwiatKſiąſz L2, L2, E3; Praesens ingenio, Oſtrego á prętkiego dofcipu. Mącz 431a, 477a; Górndworz Dd8v.

»ostre oczy« = arguti oculi Mącz [szyk 2:1] (3): FalZioł V 90v; Mącz 16a; Oculatus – Oſtrich oczu, pełni oczu. Calep [723]b.

»ostry rozum« [szyk 30:8] (38): FalZioł V 53v, 82v; Był <máſz v>czony á rozumu oſtrego, y <wewſzec>h rzeczach ſwieczlkich barzo dowcipny. BielŻyw 128; Włofi gęlte na ręce ale małe á ſubtilne/ ſą znamie oſtrego rozumu, dobrej pamieci, pilnoſzci. GlabGad P3, A2, N4, O4v; KromRozm II p, q2, r2; PRometeus téſ będąc oſtrego rozumu/ napirwey obrázy wymyſlił z gliny tworzone BielKron 23v, 240, 273; Argutus, Mádry, Oſtrego rozumu/ téſ Subtilny y chytry. Mącz 16a; Excellere ingenio. Oſtrſzego á roſtropnieyſzego rozumu być. Mącz 46b, 7b, 16a, 241a, 253c, 325b (13); Górndworz B7, V8v; BielSpr 1v; CzechRozm 137; PaprPan D2; SkarŻyw 133, 200, 203, 411, 543; OrzJan 108; Ná początku ſwiátá/ poki w ludźiech oſtrzeýſzy był rozum/ y poboſżnoſć cnot więtfza/ Práwá było nie potrzebá. SkarKazSej 697a; [bo ſię rozumy, co dalej oſtrejsze [...] u ludzi dowcipnych mnożą. StryjPoczqt 87].

»ostry ſmak« (1): Palatum sagax in gustu, Oſtrego ſmáku/ nie omyli ſie ná koſztowánium. Mącz 364a.

»ostra(-e) wonią, powonienie« (1:1): Sagax [...] Czuyny/ łowny/ oftre powonienie máyaci/ yáko pśi myśliwi. *Mqcz* 364a, 364a.

»ostrzy wzrok« = *acies Calep* [szyk 9:8] (17): *FalZioł* I 60d, IV 17a, 23a; *GlabGad* B6 [2 r.], N6; Bo orzeł oftry wzrok ma/ á człowyek oftry rozum. *KromRozm II* r2; Zwirzeta łluchy wzroki oftrzłze niż człek máia/ Y niektore wždy rzeczy widząc rozeznáia. *RejWiz* 29; Tanta intentione oculorum opus est, ut indolascant, Ták potrzebá oftrego wzroku ász záboleya. *Mqcz* 93d; Oculatus, Oftrego wzroku/ baczny/ oczywifty. *Mqcz* 259c, 2c, 202a [2 r.]; *SienLek* 186, 187v; ktory [orzeł] ielt wzroku oftrego á z dáleká przepátruie rzeczy. *RejAp* 75v; *Calep* 17b.

Szeregi: »dowcipny i ostrzy« (1): Dla tegoż Máchomet/ iáko był człowiek do wybaczenia niebezpieczności bárzo dowcipny y oftry [erat ad perspicienda pericula sagax]. *ModrzBaz* 82v.

»jasny i ostrzy« (1): Proch wyborny [...] oczy wípomaga/ iałne czyni y oftre *FalZioł* V 90v.

»mocny i ostrzy« (1): Thełch yłz od mozgu gorącego a łuchego mnyey uylkołczy ydzye do oczu a temu thełz rzatko boleuaya [...] a mocne y oftre uydzenye y czudnołzcz dayá *PatKaz III* 120v.

»ostrzy, (a) prętki« [szyk 3:2] (5): á rozum ich [panien] ku nauce y wyrozumieniu wízelkiey rzeczy oftry á prętki wíeczey niż otroczy *GlabGad* A2; Ingenium vegetum, Prętki/ oftry dofcíp. *Mqcz* 477a, 237a, 253c, 431a.

»ostrzy a roztropny« (1): Wízák wíełz iż narod Polłki/ ácz powiedáia iż s przyrodzenia oftry á rołtropny ielt *RejPos* Ooo5.

»stateczny a ostrzy« (1): iáko do ludzi łzkolnych. o ktorych zá pewne wíełdzą/ że y głęłbłze náuki vmieia/ y łtátecznieyłzym á oftrzeyłzym rozłładkiem [acriori magisque sincero iudicio] wízytko rozbieráia. *ModrzBaz* 129.

»ostrzy a (albo) wysoki« [szyk 2:1] (3): Y czárt ci nye vtrácił zá grzechem onego oftrego á wyłokyeo rozumu/ z ktorym yełt od bogá łtworzon *KromRozm II* p; Acutum et perspicax iudicium, Oftrego á wyłokieo rozumu *Mqcz* 406b, 7b.

W przen (8) :

W porównaniu (1): Ale iż ten wzrok łwięty ielt ták oftry/ ielt thák przełroczyłty/ iáko płomień ogniłty/ ábowiem przełrzc moze áz do nagłębłzych táiemnic łercá káždego *RejAp* 29.

Wyrażenia: »ostre oczy (oko)« [szyk 4:1] (5): trzebá oká oftrého/ łálką Bożą/ y wízelákimi náukámi łwiczoného temu/ ktory chce poznác/ co Król/ co Królełstwo Polłkié/ co Exekucya iego ielt *OrzQuin* F; *RejZwierc* 212; A gdyby drudzy oftrema oczymá [si alii acrioribus oculis]/ ná náłze vpadki chćieli poyrzc/ nie ledá iákoby fię ieden náłazł/ ktoryby známi w przyiázi ná wieki zmiełzkał. *ModrzBaz* 66; *SkarŻyw* 353; *WujNT* 264.

»wzrok ostrzy« (3): thák teł ielt potrzebno krolowi wzrok łerdeczny mieć oftry [visum cordis habere acutum]/ iż tho co nań zależy wídieć/ ma rołthropnie rozeznawác. *HistAl* G3; *RejAp* 29; *KochSob* 61.

6. Przebiegający w gwałtownej formie, burzliwy (28) : *KwiatKsiqz* C3v; *ModrzBaz* 74; Argument X.K. ná ktorym záłádził wízytko ták ostre przećiw nam łzturmowanie. *CzechEp* 15 marg, 16; *KochMRot* C; y iáko kwiatki polne/ ná ktore łkoro wíatr oftry vderzy/ wíycháia *LatHar* 563; Teraz przed lat kiládłiełłat náłtápiły herezye ná Kátholická ł. wíare [...] y ná kápláńłtwo/ [...] iády y oftre nieprzyiázi łwoie podnołząc *SkarKazSej* 681b.

a. *O chorobach, ich objawach i przebiegu; ciężki występujący w formie gwałtownej, zwykle z wysoką gorączką i wyraźnymi objawami ogólnymi* (21): *Vrinę theż [syrop fijałkowy]* obphicie wywodzi y kolere oftrą. *FalZioł* I 150a; *Theż boleści y fthrzekania fłroni oddalają*, ktore bywaią dla oftrych dymow z żołądka podnołżących fie do głowy. *FalZioł* III 27d, I 51a, III 15c; *GlabGad* I3v.

W charakterystycznych połączeniach: ostre(-a) dymy (2), *gorączka* (2), *kolera*, *kolika*, *krewność* (3), *zarażenie*.

Wyrażenia: »ostra niemoc« [szyk 2:2] (4): *A niemoczy oftre, thy fą, zarażenie powietrza/ wrzod w pierfiach/ wielga niemocz/ y zapamiętanie z vpadu.* *FalZioł* V 30v, V 30v, 31v, 32.

»wiatry ostre« (6): *á nawięczy kto ma kłocie wżywocie z wiathrow oftrych albo s flegmy* *FalZioł* I 19c, I 19b, 40d, 67b, 139a, III 12c.

Szeregi: »ostry a ciężki« (1): *Ma [tamarindi] ofobliwą mocz naprzeciwno oftrym á ciężkim gorączkam* *FalZioł* III 6a.

»gorący a ostry« (2): *Drijakwie ktore wypądżają iad z gorącego á z oftręgo zarażenia.* *FalZioł* V 105, I 31d.

»gruby i ostry« (1): *Toż wino [...] wiatry grube y oftre trawi w żywocie* *FalZioł* I 40d.

»ostry, barzo jadowity« (1): *vczyń plafr/ ktory ieft dobri na bolączkę Antrax/ ktora bywa ze krwie oftrej barzo iadowitej.* *FalZioł* I 136c.

»słony, ostry« (2): *Bywaią rany w działłach/ w ięzyku: gdy fie ta flona/ oftra wilkość pufci na ty miełtca.* *FalZioł* V 8v, V 8v.

Synonimy: 1. bodzisty, kończasty, kończaty, spiczasty; 2. chropawy, chrupowaty, kołący, nierowny, opoczysty, połomisty, skropawy, zmarszczony; 3. ciężki, groźny, okrutny, przykry, srogi, surowy; 4. spiczasty; a. przykry; 5.a. ciężki, mocny, twardy; b. mocny, prętki wysoki; 6. ciężki, gorący, gruby, gwałtowny.

Cf NIEOSTRY, [OSTROGORZKOŚĆ], [OSTROMENDYJA], [OSTROMIECZOWY], [OSTROOKI], OSTROPEST, OSTROPEZDROWY, OSTROPYSK, OSTRORÓZUMNOŚĆ, OSTROSKORUPY, OSTROWZROK, [OSTROŻĘBNY], OSTROŻELAZNY, PRZYOSTRSZYM, PRZYOSTRZEJSZYM

MMk